Gørding Apoteks 100 års jubilæum

Af Werner Hansen

Den 3. november er det 100 år siden, Gørding Apotek åbnede for publikum, men inden da var der gennem ca. 60 år gået en stor diskussion om, der skulle åbnes flere apoteker i Ribe Amtslægekreds, og hvor de skulle ligge. Apotekerne i Ribe, Varde, Esbjerg og Kolding mente ikke, der skulle oprettes noget, da de ville miste omsætning.

I Ribe Amt findes i dag 11 apoteker[1] og 4 apoteksfilialer. Derudover har der været apotek i Gesten og Løve Apoteket i Esbjerg. Med hensyn til de 5 apoteker på strækningen Kolding – Esbjerg kom der gennem en årrække en mængde ansøgninger om oprettelser, ledsaget af talrige erklæringer. Brørup Apotek blev oprettet 19. december 1848, og det medførte en række ansøgninger fra de øvrige sogneråd på strækningen, enten om at flytte Brørup Apotek til deres sogn eller om at oprette et nyt.

Talrige ansøgninger – alle afslået

I 1876 hører man for første gang fra nogle af sogneådene i den nuværende Bramming Kommune: Sogneådene i Aastrup, Fåborg og Gørding/Vejrup Sogne ansøgte om, at det i Brørup beliggende apotek måtte blive flyttet til Holsted og en ansøgning i 1889, hvor også Bramminge Sogneråd var medunderskriver, blev afslået – som den første var blevet det.

Gørding Apoteks personale 1961. Fra venstre: Ingrid Aagaard Knudsen, Nora Olesen, Helene Antonisen, Gustav E. Antonisen. Foto: Laurmans Foto i Gørding Sognearkiv

Ingrid Aagaard på Gørding Apotek vejer med omhu (1961). Foto: Lauman Foto i Gørding sognearkiv

En halv snes år senere ansøgte *Farmaceutisk Medhjælperforening* bl.a. om et apotek i Bramminge, og beboere af Sneum, Tjæreborg, Skads, Hunderup, Vilslev, Jernved, Vejrup, Nykirke, Gørding, Darum, Fåborg, Åstrup og Bramminge sogne ansøgte ligeledes om oprettelse af et apotek i Bramminge Stationsby,[2] *en livlig Handelsplads i stadig Opkomst, og den projekterede Silkeborg-Bramminge Bane antages at ville give Stødet til yderligere Fremvækst. Allerede nu tæller Byen en stor Mængde næringsdrivende,* som der står. Kommunen var villig til på rimelige vilkår at sikre et evt. apotek en passende grund. I byen fandtes 2 læger og en dyrlæge, desuden læger i Gørding og Fåborg. Søgningskredsen blev i farmaceutforeningens andragende opgjort til 10.800. Fysikus i Ribe Fysikat og Distriktslægen i Ribe Lægedistrikt kunne ikke anbefale ansøgningen, men mente at man skulle vente med yderligere, indtil der ved indtrædende vakance i privilegiet til Brørup Apotek ville være anledning til at tage hele denne egns forsyning med apoteker under samlet overvejelse. Under henvisning til embedslægernes udtalelser frarådede Sundhedskollegiet oprettelsen af apotek i Bramminge. 4. juli 1900 blev ansøgningen afslået af ministeriet.

Apotekere i Gørding

Michael Søren Holst[5]	1903-1915
Valdemar Holger Jensen[6]	1915-1925
Egil Carl August Viinsted[7]	1925-1935
Ingeborg Horn Olsen[8]	1935-1945
Einar T. Andersen[9]	1945-1953
Gustav Erik Anthonisen[10]	1954-1966
Henning Sørensen[11]	1966-1972
Sundhedsstyrelsen	1972-1975
Erik Jespersen	1975-1982
Esther Rahbek Jespersen (bobestyrer)	1982-1983
Werner Hansen	1983-

Søndergade i Gørding, sikkert omkring 1930. Apoteket til højre har ikke ændret udseende ret meget, bortset fra trappen. Prospektkort i Gørding Sognearkiv

Men ansøgningerne fortsatte

I december 1901 indsendtes en ansøgning underskrevet af 1054 ansøgere om oprettelse af et apotek i Gørding St. Beboerne angav, at repræsentere mindst 8000 indbyggere i Gørding-Vejrup Kommune, Føvling, Jernved, Bramminge, Åstrup, Fåborg og Starup Sogne. Distriktslægen anså det for upraktisk med et apotek i Gørding, og herredsfogden i Gørding-Malt Herreder anså et apotek i Gørding for uheldigt beliggende såvel af hensyn til befolkningen som indehaveren; han kunne derimod anbefale et apotek i Holsted, evt. tillige et i Bramminge. Ribe Fysikat henholdt sig til deres udtalelse fra 1900.

I 1901 og 1902 også ansøgninger om oprettelse af apoteker i Vejen, Holsted, Gesten, Bække, og Bramminge. På grundlag af de til disse ansøgninger knyttede mange erklæringer fra lokale myndigheder m.fl. udarbejdede Sundhedskollegiet sin erklæring 29. juli 1902, hvori der udtaltes, *at man ikke kan tilraade, at der anlægges Apoteker i Gørding og Gesten. Kollegiet skal i saa Henseende henvise til, at saavel Fysikatet som vedkommende Herredsfoged have udtalt sig bestemt imod Anlæg af et Apotek i Gørding, og at en Del af de af Herredsfogden mod Anlæget af det nævnte Apotek anførte Grunde lige saa fuldt kunne paaberaabes mod Anlæg af et Apotek i Gesten, der vel ligger nogenlunde centralt mellem de 4 Apoteker i Kolding, Egtved, Brørup og Vamdrup, men som med Hensyn til Trafikforhold er uheldig situeret og som, begrænset mod Nord af en Mose og mod Øst af Skove, næppe vil kunde brødføde et Apotek. – Trafikcentrerne på Strækningen mellem Kolding og Esbjerg ere Vejen, Holsted og Bramminge. Af disse maa, naar Talen er om Oprettelse af 2 nye Apoteker, Holsted og Vejen efter deres Beliggenhed, Udvikling og Betydning formentlig blive de Steder, hvor Apoteker bør anlægges. Kollegiet tillader sig derfor at anbefale Anlæget af Apoteker i Vejen og Holsted, saaledes at Sagen, saafremt Apotekeren i Brørup ikke maatte være villig til at flytte sit Apotek til et af disse Steder, stilles i bero, indtil Privilegiet til at drive Apotek i Brørup bliver ledigt, eller at der i hvert Fald foreløbig kun anlægges et Apotek i Holsted.*

Kollegiets anskuelser fandt ikke genklang på højere sted. Ministeriet var af den stik modsatte mening og kunne 6. november samme år meddele kollegiet, at der oprettes 2 nye apoteker henholdsvis i Gørding Stationsby og i Gesten.[3] Næste dag var privilegiet opslået ledig. *Farmaceutisk Tidende* bragte i tilslutning til opslaget

følgende oplysninger: *Gørding Stationsby er beliggende i Gørding Herred, Ribe Amt, ca. 3 Mil fra Ribe og Esbjerg. Byen har ca. 400 Indbyggere, flere Forretninger og Fabriksvirksomheder; Læge i Byen; Søgningskreds ca. 8.700.*

Apoteket åbner

Den første bevilling udstedtes til Michael Søren Holst og den 3. november 1903 åbnede han Gørding Apotek i den nuværende, dengang nyopførte bygning. Huset var opført af bygmester Andreas Andersen, Askov. Året efter fik han tilladelse til at oprette et håndkøbsudsalg i Bramming[4] og den 4. februar 1908 åbnede Bramminge Apotek i den nuværende beliggenhed – dengang nyopført.

I 1915 overtog Valdemar Holger Jensen Gørding Apotek, som han var indehaver af til sin død. Ved apoteker Jensens overtagelse af Gørding Apotek blev Bramminge Apotek selvstændigt. Apoteker Jensen oprettede håndkøbsudsalg i Vejrup, Jernvedlund og i Stenderup.[12] Derefter overtog Egil Carl August Viinsted apoteket som han havde i ti år til 1935. Samme tidsrum havde efterfølgeren, en kvindelig farmaceut, Ingeborg Horn Olsen.

Efter 2. verdenskrig kom cand. pharm. Einar T. Andersen, der i 1920 var blevet gift i Gørding med Petra Hansen, datter af skomagermester Peder Iversen Hansen og Johanne. Næste apoteker blev Gustav Erik Anthonisen der overtog apoteket 1. maj 1954. I denne periode blev Stenderup håndkøbsudsalg nedlagt. Apoteker Anthonisen fratrådte p.g.a. sygdom og apoteket blev bestyret af provisor Henning Sørensen der i 1966 fik bevillingen. Apoteker Sørensen var indehaver af Gørding Apotek til sin død i 1972.

Gørding Apotek blev i nogle år drevet på Sundhedsstyrelsens reg-

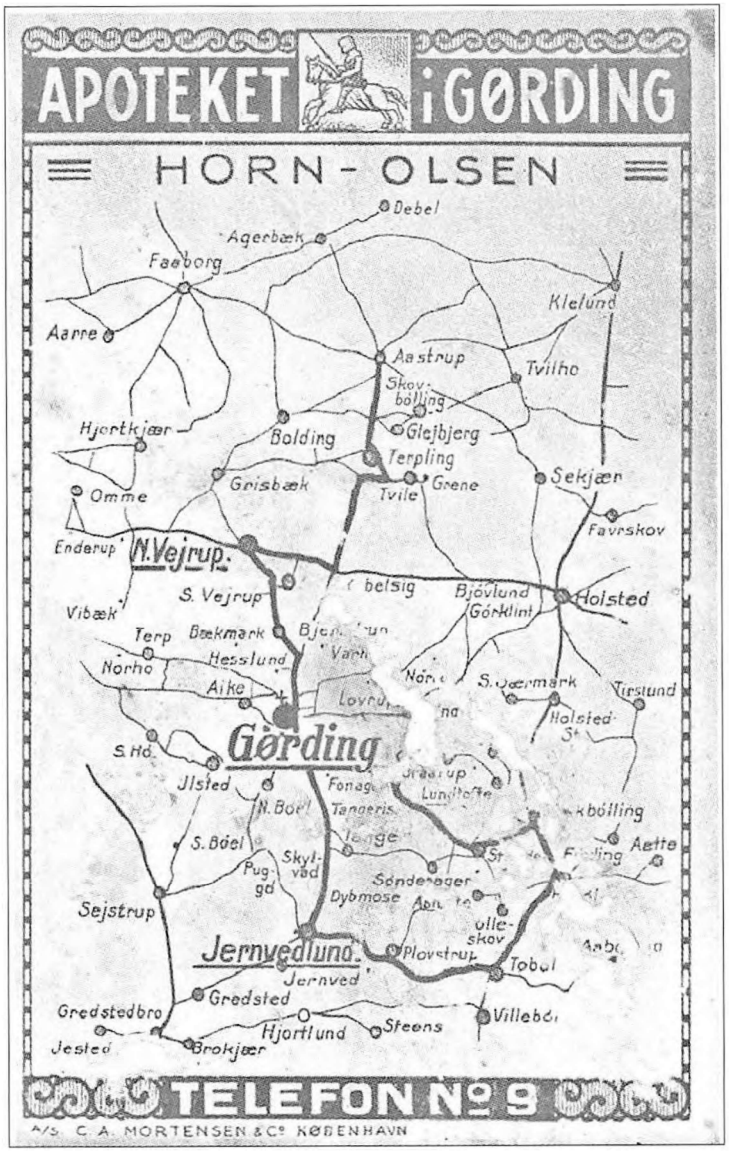

På receptkuverten fra 1930erne kan man se Gørding Apoteks virkeområde. Tilhører apoteket

Edith Allerslev, der har været på apoteket siden 1967, tager imod en telefonbesked. Foto: Stig Hegn

ning. 1. september 1975 blev apoteket omdannet til filial af Holsted Apotek, som apoteker Erik Jespersen samme år havde fået bevilling til. Apotekerfamilien flyttede ind på Gørding Apotek. Apoteker Jespersen afgik ved døden 18. januar 1982. Hans enke, provisor Esther Rahbek Jespersen, var bobestyrer for Holsted Apotek med filialer til 1. marts 1983, hvorefter Gørding Apotek blev overtaget af apoteker Werner Hansen som filial af Bramminge Apotek.

Hermed blev en ring sluttet, dog nu med det oprindelige apotek som filialen. Ved sammenslutningen af de to apoteker overgik Bramminge Apoteks medicinudleveringssted i Vejrup til Gørding Apoteks håndkøbsudsalg i samme by, og på grund af butiksdøden i de små byer blev Gørding Apoteks håndkøbsudsalg i Jernvedlund nedlagt i 2002.

Meget er forandret i apoteksverden i de 100 år. Produktionen på apotekerne er nedlagt, og som en del af det danske sundhedsvæsen er apotekets hovedopgave i dag information og kontrol om og af medicin.

36 år på Gørding Apotek – Edith Allerslev fortæller

Hun kom i lære i 1967 og 3 år efter var hun færdig som defektrice – og skulle ellers have været væk, som man nu gjorde med uddannede elever dengang. Men så blev hun alligevel lidt og da apotekeren døde og der kom bestyrer, var hun pludselig den ældste, og så, ja så blev det Gørding apotek indtil i dag med ingen ønsker om anden arbejdsplads. Med et grin fortæller hun at hun har overlevet 3 apotekere og 2 bestyrere. Personalet på Gørding Apotek: Farmakonom Tove Poulsen er filialleder og farmakonomerne Edith Allerslev og Bente Hermansen er det faste personale. Om sin tid siden 1967 fortæller Edith Allerslev:[13]

Der kommer mange i skranken hvor jeg både kender forældre, børn og børnebørn. Og nogen gange ved jeg hvad de skal have inden

Gammel receptkuvert. Tilhører apoteket

de kommer ind. Jeg kom jo til Gørding i 1955[14] og boede her i 16 år inden jeg flyttede til Ribe. I starten ekspederede vi ikke – det var forbeholdt farmaceuten – men fyldte tabletter på med en plastikske. Vi var på laboratoriet med penicillin og uden udsugning og havde øjensalver i recepturen. Vi måtte ikke fortælle folk, hvad de fik deres medicin for, og lægerne kunne jo finde på at skrive kalktabletter op hvis de brugte for meget. Vi skulle henvise til lægen. I dag spørger de om alt, men dengang var folk jo mere autoritetstro. Der er heldigvis sket meget siden dengang. Senere (1986-88) fik jeg efteruddannelse og fik som apoteksassistent mere kompetence – og løn. Nu er stillingsbetegnelsen farmakolog.

I dag sælger vi ikke løse produkter, det er kun færdigvarer, og det kan man godt savne når man har været med i så mange år. Men kontrollen er så stram i dag at det ikke kan betale sig mere. Da de tømte skabene med alle de gamle ting til Egnsmuseet havde jeg næsten tårer i øjnene.

Her på apoteket er jeg tirsdag og torsdag og så i Bramming onsdag og fredag – det giver 130 timer om måneden med lørdagsvagter. Hver tirsdag har vi et morgenmøde hvor farmaceuten orienterer, og de forskellige afdelinger informerer.

Personale ved Bramming apotek

1 apoteker, 1 farmaceut, 10 farmakonomer, plus arbejdskraft til rengøring og transport

Vi er to her for vi skal begge kontrollere alt hvad der går over disken, det er derfor dansk apoteksvæsen er så sikkert. I starten fik vi også telefoniske recepter, i dag foregår det via Internettet. Så kan man altid læse hvad lægen skriver, alligevel skal vi tit henvende os om dosering og størrelse. Når vi udleverer f.eks. penicillin orienterer vi ofte folk om at det kan være lidt hårdt ved maven, men bivirkninger fortæller vi ikke automatisk om, somme tider tror jeg der er nogen der får bivirkninger, fordi man tilfældigvis ved de kan være der. Men sikkert i modsætning til Matas kan vi sige: du skal ikke have noget i dag, du skal gå til lægen.

Arbejdspladsen er blevet mere stresset. Der er flere kunder og de skal have mere information, så man kan ikke stå som en kassedame. De skal have den tid det tager, men står der fem omme bagved der

også skal have – så kan det virke stressende. Jeg møder altid i godt humør, så kan jeg jo blive træt i løbet af dagen, men det bedste ved arbejdet er kontakten med kunderne.

Litteratur:
1. De danske apotekers historie fra bind 4 til bind 7. 2. Danmarks Apotekerforening 1844 – 1944. 3. Apotekerne i Danmark 1944 – 1994. 4. Dansk farmaceutisk stat 1973.

Werner Hansen har været apoteker i Bramming siden 1982 og Gørding siden 1983. Han er født i 1938 i København og blev cand. pharm. fra Danmarks farmaceutiske Højskole i 1966, hvorefter han har været provisor på Stege, Nakskov Nybro og Korsør apoteker. Werner Hansen har været formand for Set. Ansgar Kirkes menighedsråd 1988 – 2000. Adresse: Jernbanegade 6, 6740 Bramming. e-mail >wh@apoteket.dk<

Noter:

1. Ribe, Varde, Grindsted, Nr. Nebel, Esbjerg Krone, Vejen, Ølgod, Esbjerg Neptun, Bramming, Holsted og Esbjerg Jerne og apoteksfilialer: Fanø, Brørup, Gørding og Sædding
2. Dateret 18. december 1899 for den første vedkommende og 28. februar 1900 for den sidstes.
3. ved kongelig resolution af 5. november 1902
4. Den 2. december 1904 fik apoteker Holst tilladelse til at oprette et håndkøbsudsalg i Bramming hos købmand Marius Hansen. Den 23. november 1907 fik han bevilling til at anlægge et hjælpeapotek i Bramming. Bramminge Apotek åbnede 4. februar 1908
5. Bevilling udstedt 17. februar 1903 til cand. pharm. Michael Søren Holst, der var født i København. Den 18. november 1914 fik apoteker Holst bevilling til at drive Nørre Apotek (nuv. Løve Apotek) i Horsens.
6. Den 28. september 1915 fik cand. pharm. Valdemar Holger Jensen, København bevillingen til Gørding Apotek, som han overtog 1. november samme år
7. Cand. pharm. Egil Carl August Viinsted (født i Kjellerup) fik 1. april 1925 bevillingen og overtog Gørding Apotek 1. maj samme år. Han drev apoteket, indtil han 1. juli 1935 overtog Boulevard Apoteket i Aalborg.
8. 20. juni 1935 fik cand. pharm. Ingeborg Horn Olsen (født i Farum) bevillingen til Gørding Apotek, som hun overtog 1. juli samme år, og som hun drev, indtil hun 5. april 1945 overtog Boulevard Apoteket i Aalborg efter apoteker Viinsted. Samme apoteker som hun havde overtaget Gørding Apotek efter.
19. 15. juni 1945 fik cand. pharm. Einar Thorvald Andersen (født i Svendborg) bevilling til Gørding Apotek, som han overtog 1. august. Einar T. Andersen var i 1920 blevet gift i Gørding med Kirsten Petra Hansen, datter af skomagermester Peder Iversen Hansen og Johanne Marie Karoline f. Johansen. Han drev apoteket til 30. april 1953, hvor han overtog Viborg Løve Apotek.
10. Gustav Erik Anthonisen, der var født i Nordby. Han overtog apoteket 1. maj 1954. Apoteker Anthonisen fratrådte p.g.a. sygdom 30. september 1966.
11. Fra 1. februar 1966 var provisor Henning Sørensen fra Nykøbing F. bestyrer, men fra 26. september 1966 fik han bevillingen til Gørding Apotek. Han døde 23. oktober 1972.
12. I årene 1925, 1926 og 1929.
13. Interview den 8.5.2003 ved Stig Hegn
14. Selvom hun blev født i Vojens i 1951 kom familien hurtigt til Glyngøre, hvorfra de flyttede til Gørding.